

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования Республики Тыва

Администрация муниципального района «Кызылский кожуун»

Республика Тыва

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение

Баян-Колская средняя общеобразовательная школа

имени Долчанмаа Бай-Кара Шожульбеевны

<p>РАССМОТРЕНА</p> <p>ШУМО гуманитарного цикла /Бошкажык С.В.</p> <p>Протокол № 1</p> <p>от «28» августа 2023г</p>	<p>СОГЛАСОВАНА</p> <p>зам. директора по УВР /Чанзынмаа С.К.</p> <p>Приказ № 47</p> <p>от «29» августа 2023г</p>	<p> УТВЕРЖДЕНА</p> <p>И.о. директора /Токсун Д.</p> <p>Приказ № 47</p> <p>от «29» августа 2023г</p>
--	---	--

Рабочая программа

учебного предмета «Родной (тувинский) язык»

для обучающихся 10 класса

Составитель: Ооржак Аржаана Николаевна
учитель родного(тувинского) языка и литературы

с. Баян-Кол, 2023

Тайылбырбижик
Дылдугайынданиитибилглер (3 шак)
Чугаасайзырадылгазы (2 шак)

1. Дыл – кижилерниңхарылзажырыныңчугулачепсээ, оонниитилелхулээлгелери. Дылдарныңөг-булезининдугайындабилг. Бурунгутуркдылдарныңөг-булези. Тыва дыл – туркдылдарныңбирээзи, ооңөскетуркдылдар-биле төрелдемдектери. Туркдылдарныңбурунгухевирлерининбирээзи – бурунгутуркорхон-енисейбижиктерининдылы. Руниктигбижиктигтураскаалдарныңшыгжаттынганы. Бижимелтураскаалдарныңхевирлериболгашжанрлары. Амгытывадылдыңажыглаттыныптурархевирлерининдугайындабилг. Литературлугдыл, оонормалары. Дылдыңажыглаттынарыныңбирхевири – диалект. Тыва дылдыңдиалектилери, оларныңбөлүктээшкини. Массалыгмедээчепсектерининдылы. Оларныңтывачугаакультуразынсагыптурарыболгашхажыдышкыннары.
2. Туркдылдарболгаштывадылдугайындабилглеринбадыткап, туңнеп, дамчыдып, амыдыралгаажыглаары. Бижиктигтураскаалдарныңшыгжаттынганынтайылбырлаары. Амгытывадылдыңажыглаттыныптурархевирлеринбилири. Литературлугдылдыңнормаларынсагыры. Радио-теледамчыдылгаларның, солун-сеткуулдун, хөй-ниитичерлериндечарлалдарныхайгаараары, ындадылчастырыгларынтыварыболгашоларныболдурбасдээшчунукулырынмедерепбилири.
3. Чугаасайзырадылгазы: Бичиичаштыңэртемчечуткулуноттуруп, өөредип-кижизиткенбашкызынга азы дылдугайындабилглернибергенэртемденнергетураскааткан «Баштайгыбашкымдугайындасактышкыннар» дептемага публицистика стилингечогоадыг-тоожушкунбижири.

Фонетика. Графика. Орфография. Орфоэпия. (3 шак)
Чугаасайзырадылгазы (2 шак)

1. Фонетика дугайынданиитикатаптаашкын. Ажыкэвесуннерниңсөсиштингедөмейлежири (ассимиляция). Унболуушкуннары. Уннерниңчидериболгашоонтунелдери. Сөсиштингетуружунуңайы-биле уннерниңөскерлибээри (уннерсолчулгазы), протеза, эпитеза, эпентеза. Ниитилеламыдыралынгабижиктинужур-дузазы. Тыва алфавиттиңкыскатөөгузу. Тываорфоэпияныңчугулаайтырыглары.
2. Тыва дылда унболуушкуннарынтодарадып, бадыткаары. Кижидыралыныңсайзыралыныңтөөгузунгебижиктинужур-дузазынмедерепбилири. Орфографтыгсловарларныажыглаары.

Транскрипция дузазы-биле уннерниңааарыныңболгашбижириңонзагайларынтайылбырлаары. Чугаауезинде болу бээрүнөскерилгелеринлитературлугнормагадууштурадаары.

Шынадалганыңдурумнерингехамаарыштырбодунуңболгашөскекижиниңчугаазынунелээри. Фонетиктигсайгарылганыкылыры.

Чугаасайзырадылгасы: «Кижиниңхолунунужуучунуилередибολουул?» дептемагаугаапбоданыышкынныгчогаадыг. (Бижиптураруедекижиниңсагыш-сеткилбайдалын, хоойлуезугаархолужуунсалганыныңужур-утказын, төөгүзунбадыткалдыинилереткендээш, оон-дааөскебарымдааларгадаянып, харылзаалыгчугаатургузары.

Лексика, фразеология болгашчугаакультуразы. (3 шак)

Чугаасайзырадылгасы (3 шак)

1.Дылдың сөскурлавырыныңдугайындабилиг. Сөстүңлексиктигболгашграмматиктигуткалары. Чаңгысболгашхөйуткалыгсөстөр. Сөстүндорт, доораболгашкөжүргенуткалары. Табу болгашэвфемизмнер. Ниититурк, чиңгинетыва лексика. Нлегерлээн лексика. Ажыглалыныңаайы-биле бөлүктээри. Ономастика. Фразеология дугайындабилиг. Тыва лексикография, амгынедеажыглаттыныптурарсловарьларныхевирлери.

2.Сөстүң дорт, доораболгашкөжүргенуткаларынчугаагаажыглаары. Сөстүңкөжүргенуткаларын чечен чогаалболгаш публицистика стильдерингеажыглааныңхайгаараары. Тыва дылдың словарь составынданиитиажыглалдыңболгашховар, кызыгаарлыгаажыглалдың, тывылганугунуңаайы-биле сөстөритодарадып, ылгаары. Синонимнер, антонимнер, омонимнерниң бот-боттарынданылгалынбилири.

Сөстөрниболгашбыжыгсөскааттыжыышкыннарынлексиктигутказынбарымдаалап,

чугааныңбайдалынгаболгашсорулгаларынгадууштураажыглаары.

Ниитихереглеттинерсөстөрниңболгашбыжыгсөскааттыжыышкыннарыныңлексиктигутказынтайылбырлап,

оларгасинонимнерболгашантонимнертывары. Бодунуңболгашөскениңаасболгашбижимелчугаазынгасөстөрни,

быжыгсөскааттыжыышкыннарынчөп, уран-мергенажыглаанынунелээри. Сөстөрниң уткузын, улегерлеп алган угун,

ажыглаттынарын, диалектизмнер бе, мергежилсөстөри бе, быжыгсөскааттыжыышкыннары бе дээрзинтодарадыры.

Сөстүнутказынтайылбырлап, лексиктигсайгарылганыкылыры.

3.Чугаа сайзырадылгасы: Школаныдоозупкаш, шилипалырымергежилингехамаарышкан «Онзагайкижилердугайындаэң-не сонуургапномчаанчуулум» дептемагаунелел- сайгарылга.

Сөстүргүзуу, сөсчогаадылгасыболгашоларгахамаарышкан орфография, чугаакультуразы. (2 шак)

1.Тыва дылда сөстөрниңтургузууболгашкезектери, оларныңхевирлери.

Сөсчогаадылгасының кол аргалары: морфологтугболгашсинтаксистигарга-биле сөстөрниңтургустунары. Сөстүнуткалыгкезектериниң (дазыл, чогаадылга, хевиртургузар, өскертилгекожумактары) чугуладемдектеринылгаары, сөстүнкезектергечарары.

Сөсчөгаадыраргаларныылгаары. Чечен чогаалгасөсчөгаадылгазыныңаргаларынхайгаараары. Чугаасайзырадылгазы: Янзы-бнрнматериалдаргадааянып, «Тываныңтосчнзгнмалыныңтөөгнзгн» дептемагатываинек, тывааьт, тываьтдугайындакыскачурт-шинчилелажылыныңтгннелинбижири.

Морфология (14 шак)

1. Тыва дылда чугаакезектерининдугайынданиитибилг.
2. Тускайболгашдузалалчугаакезектерин, аянсөстериболгашөттунугсөстеринылгаары.

Аттыгчугаакезектери, оларгахамаарышкан орфография болгашчугаакультуразы

1. Чуве адыныңграмматиктигутказы, морфологтугдемдектериболгашсинтаксистиг ролю. Чнвеаттарының лексика-семантиктигбөлнктери. Чнвеаттарының сан, падеж, хамаарылгакатегориялары. Оларныңжур-утказы, тургустунары. Нлегерлепчнвеаттарыныңпадежтергеболгашхамаарылгахевириргеөскерлири, оларнышынбижири. Демдекадыныңграмматиктигутказы, синтаксистиг ролю. Демдекаттарыныңтургустунары. Демдекаттарыныңуткалыгбөлнктери. Шынарыныңдемдекаттарыныңчадалары. Сан адыныңграмматиктигутказы, морфологтугдемдектериболгашсинтаксистиг ролю. Сан аттарыныңбөлнктери, оларныңкожумактарыныншынбижири.
2. Аттыгчугаакезектериниңылгалыр кол демдектеринтодарадыры. Оларныаңгы-аңгыдомаккежигнннерикылдыражыглаары. Аттыгчугаакезектерининморфологтугсайгарылгазынкылыры. Чугааболгаш чечен чогаал, албан-херек, эртемстильдерингеаттыгчугаакезектеринажыглаары.
3. Чугаасайзырадылгазы: Бодунуң ада-өгбезиниңук-төөгнзгннеболгашадынкым, чнгеынчаарадаанының, төрнттннгенчериниң дугайындакыскашинчилелдерингедаянып, «Бодумдугайында» дептемагачогаадыг-тоожуушкуннубижири.

Кылыгсөзү, аңаахамаарышкан орфография болгашчугаакультуразы

Чугаасайзырадылгазы (1 шак)

1. Кылыгсөзүннннграмматиктигутказы, морфологтугдемдектери, синтаксистиг ролю. Кылыгсөстерииниңтургустунары. Кылыгсөзүнннннемеде утка илередирхевирлери (залог, вид болгашболур-болбасхевирлери), оларныңкожумактарыныншынбижири.

Причастиелер. Деепричастиелер. Причастиелигболгашдеепричастиелигбөлнглелдер, оларгабижикдемдектери. Наклонение, ооңхевирлери. Болуушкуннаклонениезиниңгелери. Кылыгсөстериңсөзнглелтургузарыңгаужурдузазы.

2. Кылыгсөстериңнутказын, кол морфологтугдемдектерин, синтаксистигролюнтодарадыры. Кылыгсөзнннңхевирлеринчугаагаажыглаары. Кылыгсөстериң долу морфологтугсайгарылгазынкылыры. Чугаасайзырадылгазы: Албан-херекбижиктериниңчижектеринсайгарары. Көдээажыл-агыйталазы-биле мурнакчыажылчынкижиденинтевьюалыры.

Наречие, аңаахамаарышкан орфография, чугаакультуразы

1. Наречиениңграмматиктигутказы, синтаксистиг ролю. Наречиелерниңуткалыгбөлнктериболгашоларныңтургустунары. Наречиелернишынбижири.
2. Наречиелерниңутказын, морфологтугдемдектеринтодарадыры. Наречиелерниңдомаккаролонсайгарары. Наречиелерниңморфологтугсайгарылгазынкылыпбилири.

Аторну, аңаахамаарышкан орфография болгашчугаакультуразы

1. Аторнунуңграмматиктигутказы, морфологтугдемдектериболгашсинтаксистиг ролю. Аторуннарыныңбөлнктери, оларнышынбижири.
2. Аторуннарыныңнутказынболгашморфологтугдемдектеринтодарадыры. Домаккачаңгысолсөстнкатаптавазы-биле аторуннарынажыглаары. Аторуннарыныңморфологтугсайгарылгазынкылыры.

Дузалалчугаакезектери

1. Дузалалчугаакезектериниңдугайынданиитибилиг. Эдеринчилерболгашдузалалаттар. Эвилелдерболгашэвилелзигсөстөр. Артынчылар. Дузалалчугаакезектериниңшынбижилгези.
2. Эдеринчилерниң, эвилелдерниң, артынчыларныңнутказынболгашграмматиктигдемдектеринтодарадыры. Янзы-бнрнчугаакезектеринэдеринчилеркылдырхереглээри. Биледепсөстүэвилел азы эдеринчикылдыражыглаары.

Артынчыларлыг домактарны аянын номчуп бири. Артынчыларны чуга алажыр болгаш чечен чогаал стильдеринге ажыглаанын хайгаараары.

**Аян сөзү, аңаа хамаарышкан орфография
Чугаасайзырадылгазы (1 шак)**

1. Аян (алгы) сөстөрүн дугайында билг. Аян сөстөрүнүн бөлүктөрү, онзагайы, оларны шын билири. Аян сөстөрүнүнге бириккен дектерин салыры.
Өтүнүг сөстөр. Өтүнүг сөстөрүнүн шын билилгези. Аян сөстөрүн, өтүнүг сөстөрүн чугаа болгаш чечен чогаал стильдеринге ажыглаанын хайгаараары. Аян сөстөрү кирген домактарны аянын номчууру.
2. Чугаасайзырадылгазы: Наречие, аторну болгаш дузалал чугаа кезектери, аян сөстөрүнүн ажыглавышаан, «Төрөөндылимниң журдузанын медресе билгеним» деп темага кыска очерк билири.

Чыл дургузунда өөрөнгөн чүүлдерин түнээри (1 шак)

**10-гу класстың тывадылкичээлдериниң календарь-тематиктиг планы. Өөредилге
планы-биле шупту- 68 шак, неделяда- 2 шак.**

№	Кичээлдиң темазы	Шагы	Ай, хуну	
			План	Факт
Дылдугайындабилиг				
1	Тыва дыл-туркдылдарның бирээзи. Өскетуркдылдарның аразындатыва дылдың туружу.Тыва дылдың ниитилелхулээлгелери	1		
2	Орхон-енисейбижии-турктерниң өгбелериниң бижии. Бижиктигтураскаалдарның шыгжаттынганы. Бижимелтураскаалдарның хевирлириболгашжанрлары.	1		
3	Амгытыва дылдың ажыглаттыныптурархевирлериниң дугайындабилиг.	1		
Лексика болгаш фразеология				
4	Сөс. Сөстүң утказы, уткаларының аразындахарылзаалар. Сөстүң лексиктигболгашграмматиктигуткалары.	1		
5	Сөстүң дорт, доораболгашкөжургенутказы.	1		
6	Чаңгысболгашхөйуткалыгсөстөр.	1		
7	Сөстөрниң уткалыгхарылзааларының аайы-биле бөлнктери:омоним, синоним, антоним.	1		
8	Омонимнер, ооң хевирлери	1		
9	Синонимнер, оларның янзылары.	1		
10	Синонимнер	1		
11	Быжыглаашкын:омоним, синоним. антоним.	1		
12	Лексиканытывылганугунуң аайы-биле бөлүктээри.Ниититурк лексика.Улегерлээн лексика.Моолдылданулегерлээнсөстөр.	1		
13	Орусдылданболгашорус дылды дамчыштырулегерлээнсөстөр.	1		
14	Лексиканыажыглалының аайы-биле бөлүктээри. Ховаражыглалдың сөстери. Эргижирээнсөстөр. Неологизмнер	1		

3.

15	Кызыгаарлыгажыглалдың сөстери. Терминнерболгашпрофессионализмнер. Жаргонизмнер. Диалектизмнер.	1		
16	Онзагайажыглалдың сөстери: табу, эвфемизмнер.	1		
17	Тыва ономастика.Фразеология.	1		

Фонетика. Графика. Орфоэпия

18	Ажыкболгашажыкэвесуннерниң бөлүктээшкини.	1		
19	Ажыкуннерниң аяннажылгазы (сингармонизм)	1		
20	Ажыкэвесуннерниңбөлүктээшкини.	1		
21	Ажыкэвесуннерниңбөлүктээшкини.	1		
22	Уннерниң каттыжарниитидурумнери. Ажыкэвесуннерниң сөсиштингедөмейлежири (ассимиляция).	1		
23	Уннерниң чидериболгашооң тунгелдери. Сөстүң иштингетуружунуң аайы-биле уннерниң өскерлибээри.	1		
24	Протеза. эпентеза, эпитеза.	1		
25	Графика. Алфавит. Слог. Тыва дылда слогтуң хевирлери.	1		
26	Кадыг(Ъ) болгашчымчак (Ь) демдектернихереглээри.	1		
27	Слог. Тыва дылда слогтуңхевирлери. Ударение.	1		
28	Орфоэпия. Сөстүшүнкөжурериниң дурумуну	1		
29	Катаптаашкын	1		
30	Хыналда диктант.	1		
31	Частырыглар-биле ажыл			

Сөстүргүзууболгашсөсчогаадылгазы

32	Сөстөрниң уткалыгкезектери. Кожумактарның вариантылыгболуру.	1		
33	Дөсдугайындабилиг	1		
34	Хевиртургузаркожумактар. Өскертилгекожумактары.	1		
35	Өскертилгекожумактары.	1		
36	Хыналдаажыл. Сөстүргүзуунга.	1		

Сөсчогаадылгазы

37	Морфологтугарга.	1		
----	------------------	---	--	--

3.

38	Синтаксистигарга.	1		
39	Хурааңгайлаашкынаргазы	1		
40	Сөсчөгаадылгазынгакатаптаашкын.	1		
Грамматика. Морфология				
41	Чугаакезектери. Тускайчугаакезектери. Чуве ады. Чуве адының бичеледир-чассыдархевирлери.	1		
42	Чуве адыныңөскерлирхевирлери.	1		
43	Демдекады	1		
44	Сан ады	1		
45	Тускайчугаакезектерингекатаптаашкын: Демдекады. Сан ады	1		
46	. Хыналдаажыл.	1		
47	Частырыглар-биле ажыл	1		
48	Кылыгсөзу.	1		
49	Кылыгсөзунуңзалогтары.	1		
50	Кылыгсөзунуңвидтери.	1		
51	Причастиелер.	1		
52	Деепричастиелер.	1		
53	Деепричастиелерге хыналдаажыл.	1		
54	Частырыглар-биле ажыл	1		
55	Наклонениелер.	1		
56	Болуушкуннаклонениези. Уелер.	1		
57	Болуушкуннаклонениезингекатаптаашкын.	1		
58	Дужаалнаклонениези. Чөпшээрелнаклонениези.	1		
59	Даар наклонение. Кызыгаарлаар наклонение.	1		
60	Кылыгсөзунгекатаптаашкын.	1		
61	Наклонениелерге хыналдаажыл.	1		
62	Наречие	1		
63	Аторну	1		
64	Наречиеге, аторуннарынгакатаптаашкын.	1		

3.

65	Дузалалчугаакезектери. Эдеринчилерболгашдузалалаттар.	1		
66	Эвилелдерболгашэвилелзигсөстөр.	1		
67	Артынчылар.	1		
68	Дузалалчугаакезектерингехыналдаажыл.	1		